

პოლიტიკურის ცნება

პოლიტიკის რაობის გარკვევა ერთ-ერთი ურთულესი ანალიტიკური პრობლემაა. ეს ცნება არაჩვეულებრივად ფართოა და როგორც მ. ვებერი იტყობდა: „...მოღვაწეობის ყველა ნაირსახეობას მოიცავს“. ხშირად პოლიტიკური ცნებით მოიაზრებენ ნებისმიერ მიზანდასახულ საქმიანობას, მოქმედებას, იქნება ეს სახელმწიფოს მეთაურის, პარტიისა თუ ფირმის მოქმედება. უფრო მეტიც, მასში აიგივებენ ჭკვიანი ქალის პოლიტიკასაც კი, რომელიც ცდილობს მართოს თავისი ქმარი. ზოგჯერ პოლიტიკურის ქვეშ აგრეთვე მოიაზრებენ „შესაძლებლის ხელოვნებას“, ხშირად კი მას ახასიათებენ როგორც „ბინძურ საქმეს“. შეხედულებათა ასეთი სიმრავლე გამოწვეულია პოლიტიკური ფენომენის სირთულით, მრავალნახნაგოვნებითა და გამოვლენათა სიმრავლით. თითქმის არ დარჩენილა აზროვნების ისტორიაში მოღვაწე არც ერთი პირი, რომელსაც არ ეყადას პოლიტიკურის ცნების დადგენა. ამ მხრივ აღსანიშნავია ჯერ კიდევ პლატონისა და არისტოტელეს მოსაზრებები. პლატონი ხაზგასმით აღნიშნავდა, რომ პოლიტიკა ესაა ადამიანის მიერ ადამიანთა მართვის სფერო, რომლის საფუძველი ერთდროულად არის როგორც სამეფო ცოდნა, ისე ხელოვნება, რომ პოლიტიკა თავისი ბუნებით რაციონალური და ინტუიციური ელემენტების ერთობლიობაა. პოლიტიკურის ცნებაში უმთავრესია ადამიანთა სახელმწიფოდ გაერთიანება, ცალკეული, სხვადასხვა ბუნებისა თუ მიდრეკილების მქონე ინდივიდებისგან ერთიანი და ჰარმონიულად მოქმედი საზოგადოების შექმნა. ამიტომ იგი პოლიტიკოსისა და ფეიქრის საქმიანობას ერთმანეთს ადარებს: როგორც ფეიქარი სხვადასხვა ფერის, სიდიდისა თუ სიმტკიცის ძაფებისაგან ქსოვს ერთიან ხალიჩას, ისე პოლიტიკოსიც სხვადასხვა ნატურის ადამიანებისაგან ქმნის ერთიან ქსოვილს – საზოგადოება-სახელმწიფოს.

არისტოტელეს აზრით პოლიტიკა, ეს არის ადამიანური საქმიანობის უმაღლესი ფორმა, რამდენადაც მისი მეშვეობით ადამიანურ ურთიერთობებში ყალიბდება სამართლიანობა და მიიღწევა საერთო სიკეთე. სამართლიანობა დაკავშირებულია სახელმწიფოსთან, „რადგან ყოველი მეცნიერებისა და ხელოვნების მიზანი არის სიკეთე, მაშინ მათ შორის ყველაზე დიდი მნიშვნელოვანი სფეროს მიზანი იგივე იქნება. ასეთი სფერო კი არის პოლიტიკა. პოლიტიკაში კი – შენიშნავს არისტოტელე – სიკეთე სამართლიანობაა, ხოლო სამართლიანობა სასარგებლოა მთელი საზოგადოებისათვის“ (2, ნაწ. 1, გვ. 84-85) ამგვარად, პოლიტიკა, არისტოტელეს აზრით, საერთო სიკეთის მოსაპოვებლად წარმართული საქმიანობაა. მისი უმაღლესი ფასეულობაა საზოგადო სიკეთე, რომელიც თავის თავში მოიცავს თავისუფლებას, სამართლიანობას, მშვიდობას და ა.შ. ფასეულობებს, მიზანი კი არის – საზოგადო სიკეთისადმი სამსახური.

პოლიტიკა და პოლიტიკური ურთიერთობები წარმოუდგენელია ძალაუფლების ფენომენის გარეშე. აღსანიშნავია, რომ პოლიტიკა ეს არის სფერო, რომელშიც სწორედ ძალაუფლებრივი ურთიერთობები ხორციელდება. პოლიტიკა ქმედებაა, რომელიც მიმართულია ძალაუფლების მოპოვების, შენარჩუნებისა და გამოყენებისაკენ. ამ მხრივ აღსანიშნავია ნ. მაკიაველისა და მ. ვებერის შეხედულებები. ნ. მაკიაველი ყურადღებას ამახვილებს ძალაუფლებისათვის ბრძოლისა და გამოყენების ხელოვნებაზე, ტექნიკაზე, ხერხებსა და საშუალებებზე. იგი პოლიტიკას ახასიათებს, როგორც „საშუალებათა ერთობლიობას, რომელიც აუცილებელია იმისათვის, რათა მოხვიდეს ხელისუფლებაში, განიმტკიცოს ძალაუფლება და სასარგებლოდ გამოიყენოს იგი... მაშასადამე, პოლიტიკა არის მიმართება გარემოებებით მოცემულ ძალაუფლებასთან, რომელიც დამოკიდებულია მბრძანებლის ან ხალხის ძლიერებასა და აგრეთვე მიმდინარე სიტუაციებზე“ (ციტ. 128, გვ. 11).

პოლიტიკის რაობის ფუნდამენტურ-არსობრივი ახსნა მაქს ვებერის სახელთანაა დაკავშირებული. პოლიტიკა, – წერს იგი – „სხვა არაფერია, თუ არა მისწრაფება ძალაუფლებაში მონაწილეობისაკენ, ან მის განაწილებაზე ზეგავლენის მოპოვებისაკენ; სულერთია, იქნება ეს ძალაუფლების გადანაწილება სხვადასხვა სახელმწიფოებს, თუ ერთი რომელიმე სახელმწიფოს შიგნით – ადამიანთა სხვადასხვა ჯგუფებს შორის“ (4, გვ. 13). პოლიტიკის ამგვარი გაგება არსობრივ შესატყვისობაშია – ფიქრობს იგი – ჩვეულებრივ სიტყვათა ხმარებასთან. როცა რომელიმე საკითხზე ამბობენ „პოლიტიკური“ საკითხიაო, მინისტრსა თუ მოხელეზე – „პოლიტიკური“ მოხელეაო, გადანყვეტილებებზე – „პოლიტიკურადაა“ განპირობებულიო, იგულისხმება, რომ „პოლიტიკური“ საკითხის გადაჭრას, გადანყვეტილების მიღებას თუ დასახელებული მოხელის მოღვაწეობის სფეროს დადგენას იგივე ინტერესები განსაზღვრავს, რომელიც „ძალაუფლებაში მონაწილეობას, მის გადანაწილებასა თუ შენარჩუნებას წარმართავს. ის ვინც პოლიტიკაშია, ძალაუფლებისაკენ მიისწრაფვის, სულერთია, როგორ ესახება მას ეს ძალაუფლება – სხვა, იდეალურ ან მატერიალურ მიზანთა მიღწევის საშუალებად თუ ძალაუფლებად „მხოლოდ ძალაუფლების გულისთვის“, რათა დატკბეს პრესტიჟულობის იმ გრძნობით, რასაც ადამიანს იგი ანიჭებს“ (იქვე).

მ. ვებერი პოლიტიკის ისეთი ფართო გაგების წინააღმდეგია, რომელიც ადამიანთა შორის ნებისმიერი ურთიერთობისათვის იქნებოდა დამახასიათებელი. პოლიტიკის ფარგლებს იგი მხოლოდ სახელმწიფოთი საზღვრავს, რამეთუ მიაჩნია, რომ „პოლიტიკის მთავარი საშუალება ძალადობაა“ (4, გვ. 81). ძალადობაზე ლეგიტიმური თუ აღიარებული უფლება კი მხოლოდ სახელმწიფოს აქვს. მართო ისეთი სოციალური წარმონაქმნები, რომ არსებულიყო, რომელთათვისაც უცნობია ძალადობა, ვითარცა ღონისძიება, მაშინ, ვებერის აზრით, უკუგდებულ იქნებოდა „სახელმწიფოს“ ცნება და დაისადგურებდა ისეთი რამ, რასაც „ანარქიას“ უწოდებდნენ“ (4, გვ. 12). ძალადობა კი მხოლოდ სახელმწიფოს სპეციფიკური ღონისძიებაა. თუ ადრე ნებისმიერი ადამიანური გაერთიანებისათვის ფიზიკური ძალადობა სავსებით ნორმალურ ღონისძიებად ითვლებოდა – სადღეისოდ „სწორედ სახელმწიფოა ადამიანთა ისეთი ერთობა, რომელიც ერთი, მისთვის ნიშანდობლივი არის შიგნით თავის ხელში იღებს (და წარმატებითაც) მონოპოლიას ლეგიტიმურ ფიზიკურ ძალადობაზე“ (4, გვ. 12). ამიტომ, მ. ვებერს მიაჩნია, რომ პოლიტიკაში უნდა გვესმოდეს პოლიტიკური კავშირის, ანუ სახელმწიფოს მართვა ან ამ მართვაზე ზეგავლენა. ნებისმიერ ადამიანურ ასოციაციას შეიძლება ეწოდოს პოლიტიკური, თუ მისი განკარგულებები მუდმივად ხორციელდება განსაზღვრულ ტერიტორიაზე ადმინისტრაციული ორგანოს მხრიდან იძულების გამოყენებით ან მუქარის ძალით. ამგვარად, პოლიტიკა დაკავშირებულია ძალაუფლებასთან, გარკვეულ ტერიტორიაზე მის გავრცელებასა და იძულების სპეციალური ორგანოების არსებობასთან.

ჟან ბეშლერი პოლიტიკის რაობის შესახებ. ჟან ბეშლერი რ. არონისა და კ. როჰეს მსგავსად ანალიზებს პოლიტიკის სამ განსხვავებულ საზრისსა და მნიშვნელობას. უწინარეს ყოვლისა, პოლიტიკა ეს არის სინამდვილის განსაკუთრებული სფერო ან წესრიგის განსაკუთრებული სახესხვაობა, ეკონომიკის, რელიგიის, დემოგრაფიისა და ა.შ. გვერდით. პოლიტიკური გამოვლენა განპირობებულია იმ პრობლემით, რომელსაც ადამიანს უყენებს მისი ბუნება და ყოფიერება, და ამ პრობლემის გადანყვეტილებებით. ზოგადი ფორმით ეს გადანყვეტილებები აღინიშნებიან როგორც „მიზნები“. პოლიტიკას, როგორც წესრიგის სახესხვაობას ფესვები გადგმული აქვს ადამიანის კონფლიქტურობის პრობლემაში, მისი მიზანია სამართლიანობაზე დაფუძნებული მშვიდობა. მეორე უფრო ფართო მნიშვნელობით პოლიტიკა ეს არის ჩარჩოები, რომელშიც მიმდინარეობს ყოველგვარი ადამიანური საქმიანობა, ანუ გვევლინება ისეთ წესრიგად, რომელიც შესაძლებლად აქცევს წესრიგის ყველა სხვა

სახის განვითარებას. პოლიტიკა ასეთ მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ადამიანური გაერთიანების (პოლითიის) წყალობით, ვინაიდან ისეთი საზოგადოებრივი სივრცის გარეშე, რომელშიც შესაძლებელია მშვიდობა, ნებისმიერი მიზნის მიღწევა შეუძლებელია. პოლიტიკური მდგომარეობა უპირისპირდება ბუნებრივ მდგომარეობას, რომელიც ნიშნავს „ომს ყველასი ყველას წინააღმდეგ“ და გვევლინება კულტურაში ადამიანური ვირტუალურობის აღმოჩენის ამოსავალ პირობად. ადამიანური ყოფიერება დასაწყისიდანვე, უწინარეს ყოვლისა, პოლიტიკური ყოფიერებაა, ვინაიდან ბუნებრივი მდგომარეობა უნდა გავივით არა ქრონოლოგიურად, არამედ ონტოლოგიური აზრით. იგი მუდმივად ემუქრება პოლიტიკურ მდგომარეობას, როგორც მისი დამახინჯების ან გადაგვარების რეზულტატი. მესამე, ვინრო მნიშვნელობით პოლიტიკა ესაა – ძალისხმევითა ერთობლიობა გამოყენებული ფართო აზრით გაგებული პოლიტიკის მიზნების მისაღწევად. „პოლიტიკის“ უკანასკნელი მნიშვნელობა – ესაა ინგლისური პოლიცყ, რომელიმე პარტიის, კლუბის, წარმოების და ა.შ. „პოლიტიკა“. ცნებათა აღრევის თავიდან აცილების მიზნით მიზანშეწონილი იქნება თუ ამ აზრით გამოვიყენებთ სიტყვას – „სტრატეგიას“.

ამგვარად, უ. ბემლერის აზრით, „პოლიტიკა – ესაა ისეთი წესრიგი, რომლის დანიშნულებაცაა სახელმწიფოს (პოლითიის) შიგნით სამართლიანი მშვიდობის უზრუნველყოფა და აუცილებლობის შემთხვევაში სხვა სახელმწიფოებთან ომის წარმოება“ (30, გვ. 27). სახელმწიფოს შიგნით პოლიტიკა მთლიანად მიპყრობილია მშვიდობის, სამართლიანობისა და გადანყვეტილებათა მართებულობის მიზნებზე. ბემლერის აზრით, პოლიტიკის მიზნებია არა უბრალოდ მშვიდობა და სამართლიანობა, არამედ მშვიდობა სამართლიანობის გზით. ეს ცნებები არ არის ტოლი მნიშვნელობისა და ფასეულობის, რამეთუ მშვიდობა – ესაა პოლიტიკის საბოლოო მიზანი და პოლიტიკაში არ შეიძლება იყოს მიზანი, რომლისთვისაც მშვიდობა მხოლოდ საშუალება იქნებოდა. სამართლიანობა კი პირიქით, – ექვემდებარება მშვიდობას, ვინაიდან წარმოადგენს მისი მიღწევის საშუალებას ან შუალედურ მიზანს მისკენ მიმავალ გზაზე (30, გვ. 32-33).

პოლიტიკა, როგორც ადამიანურ შესაძლებლობათა ორგანიზაციისათვის ბრძოლა. ამ დებულების ავტორია ინგლისელი პოლიტოლოგი დ. ჰელდი. პოლიტიკის საგნად იგი ბატონობას, ძალაუფლებას მიიჩნევს, მაშასადამე, სოციალურ აგენტთა და ინსტიტუტთა უნარს, შეინარჩუნოს ან შეცვალოს თავისი სოციალური ან ფიზიკური გარემო. ესაა მეცნიერება იმ რესურსების შესახებ, რომელიც ასაზრდოებს, კვებავს მოცემულ უნარს, და იმ ძალთა შესახებაც, რომელიც მას განსაზღვრავს. ამგვარად პოლიტიკა გამსჭვალავს მთელ საზოგადოებრივ და კერძო ცხოვრებას, ვლინდება საზოგადოებრივი ცხოვრების „წარმოებისა“ და „კვლავწარმოების“ პროცესებში მონაწილე ყველა კავშირსა და სტრუქტურაში. პოლიტიკის შესწავლა მოიცავს უფრო ფართო სფეროს, ვიდრე – სახელმწიფოს კვლევა. იგი ანალიზებს იმ არხებს, რომელთა საშუალებებითაც სახელმწიფო ერევა საზოგადოების სტრუქტურებში – ჯგუფებს, კლასებს, ფორმალურ და არაფორმალურ ინსტიტუტებს, აგრეთვე იმას, თუ როგორი წესით ზემოქმედებენ თავად ეს სტრუქტურები სახელმწიფოზე. თავის მხრივ, სახელმწიფოც რთული ფენომენია, ვინაიდან იგი წარმოადგენს ძნელად გასაგებ დამოკიდებულებათა, კავშირთა და პროცესთა გადაჯაჭვას, მათი განხილვა კი აუცილებელია დინამიკაში. თითოეულ მათგანს კი სპეციფიკური (ზოგჯერ კონფლიქტური) თავისებურებანი და ამოცანები გააჩნია.

ასე, რომ პოლიტიკა, როგორც თეორიული დისციპლინა, მონოდებულია, ნათლად განსაზღვროს საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვადასხვა ასპექტებს შორის არსებული რთული კავშირები და მიმართებები, ისეთები, როგორიცაა: სახელმწიფოებრივი აგებულება, ეკონომიკა და სოციალური სტრუქტურა. მისი ამოცანაა წარმოგვიდგინოს „მთელი კოლექტიური სულიერი ცხოვრების“

მთლიანობაში სოციუმის სურათის წარმოქმნილ სხვადასხვა ფაქტორთა ურთიერთქმედების ერთიანი და განზოგადებული სურათი.

დ. ჰელდის აზრით, „პოლიტიკა არის სოციალურ ჯგუფთა, ინსტიტუტთა და საზოგადოებათა საყოველთაო ურთიერთკავშირის (შინაგანისა და გარეგანის) ფენომენი, რომელიც მჭიდროდაა ასოცირებული ადამიანური საქმიანობის ყველა სოციალურ და კერძო სფეროებთან. იგი გამოხატულებას პოულობს რესურსთა გამოყენების, წარმოებისა და განაწილების შესახებ არსებულ საკითხთა ირგვლივ ბრძოლაში, თანამშრომლობასა და მოლაპარაკებებში. შესაბამისად პოლიტიკა დაინტერესებულია ძალაუფლებით, სწავლობს იმ ძალებს, რომლებიც გავლენას ახდენს მის განაწილებაზე და რომლებიც გამოიყენებიან ხელისუფალთა მიერ. იგი წარმოადგენს მთელი ადამიანური ცხოვრების შემადგენელ ნაწილს, საზოგადოების წარმოების და კვლავწარმოების აუცილებელ ვექტორს, განზომილებას. პოლიტიკა, ესაა მეცნიერება სოციალურ აგენტთა და ინსტიტუტთა „გარდამქმნელი შესაძლებლობების“ შესახებ. მისი საგანი სრულებით არაა მხოლოდ მთავრობის ან მთავრობების საქმიანობა“ (122, გვ. 146-147).

პოლიტიკა, როგორც „მეგობარი-მტერი“ ურთიერთობა (კ. შმიტი). კ. შმიტმა მოგვცა პოლიტიკურის ცნების ორიგინალური გაგება, რომელიც ააშკარავებს პოლიტიკურის არსობრივი მომენტებიდან ერთ-ერთს. იგი ხაზს უსვამს პოლიტიკის კონფლიქტურ ბუნებას, მაგრამ ნაკლებ ყურადღებას აქცევს მის კონსენსურ რაობას, რომელიც მდგომარეობს წესრიგისა და სამართლიანობის დამკვიდრებაში. კ. შმიტის აზრით, „სახელმწიფოს ცნება გულისხმობს პოლიტიკურის ცნებას. დღევანდელი სიტყვათხმარების თანახმად, სახელმწიფო არის ტერიტორიულ საზღვარებში ორგანიზებული ხალხის პოლიტიკური სტატუსი“ (166, გვ. 37). ამ წარმოდგენაში შემავალი ორივე ნიშანი- სტატუსი და ხალხი, შმიტის მიხედვით, საზრისიანდება მხოლოდ უფრო ფართო ნიშნის, ანუ პოლიტიკურის წყალობით- და თუ არასწორად გავიგებთ პოლიტიკურის არსს, მაშინ ისიც გაუგებარი დარჩება. კ. შმიტი ერთი მხრივ, არ ეთანხმება იმ მოაზროვნეებს, რომლებსაც პოლიტიკური ესმით უარყოფითი აზრით, როგორც დაპირისპირებული მეურნეობისადმი, რელიგიისადმი, მორალისადმი, მეორე მხრივ, კი აკრიტიკებს სახელმწიფოსა და პოლიტიკურის გაიგივების მომხრეებს. ასეთი გზით მას შეუძლებლად მიაჩნია პოლიტიკურის ცნების დადგენა. პოლიტიკურის ცნების დეფინიცია შესაძლებელია მხოლოდ სპეციფიკური პოლიტიკური კატეგორიების აღმოჩენითა და დადგენით. პოლიტიკურსაც უნდა გააჩნდეს საკუთარი კრიტერიუმი, რომელიც თავისებურ მოქმედებას იწყებს მაშინ, როდესაც უპირისპირდება ადამიანური აზროვნებისა და მოქმედების შედარებით დამოუკიდებელ საგნობრივ სფეროებს, კერძოდ, მორალურს, ესთეტიკურს და ეკონომიკურს. ამიტომ პოლიტიკურ სფეროშიც უნდა დაიძებნოს ის საბოლოო განსხვავება თუ კრიტერიუმი, რომლებზეც შეიძლება დავიყვანოთ ყველა სპეციფიკური აზრით პოლიტიკური მოქმედება. თუ მივიღებთ, რომ „მორალურის სფეროში საბოლოო განსხვავება არის „კეთილი“ და „ბოროტი“, ესთეტიკურში – „მშვენიერი და მახინჯი“, ეკონომიკურში – „სასარგებლო“ და „საზიანო“ ან „რენტაბელური“ და „არარენტაბელური“, მაშინ თავისუფლად შეიძლება ვიკითხოთ: შესაძლებელია თუ არა არსებობდეს ცხადი განსხვავება, როგორც პოლიტიკურის მარტივი, მაგრამ თავისთავადი კრიტერიუმი. უწინარეს ყოვლისა, დასაძებნია, თუ რაში მდგომარეობს სპეციფიკურად პოლიტიკური განსხვავება.

კ. შმიტის აზრით, „სპეციფიკური პოლიტიკური განსხვავება, რომელზეც შეიძლება დავიყვანოთ პოლიტიკური მოქმედება და მოტივები, – არის მეგობრისა და მტრის განსხვავება“ (166, გვ. 40). ეს განსხვავება დამოუკიდებელია სხვა განსხვავებებისაგან, ისევე როგორც მორალური დამოუკიდებელია ესთეტიკურისაგან და ორივენი კი ეკონომიკურისაგან. იგი დამოუდებელია არა იმით, რომ აქვს საკუთარი

საგნობრივი სფერო, არამედ იმ აზრით, რომ მისი დასაბუთება ან დაყვანა სხვა ნახსენებ დაპირისპირებულობებზე შეუძლებელია. ისევე, როგორც შეუძლებელია ერთმანეთში აგვერიოს კეთილისა და ბოროტის დაპირისპირება მშვენიერისა და მახინჯის დაპირისპირებაში, ასევე შეუძლებელია ავურიოთ ისინი მეგობარი-მტრის დაპირისპირებას.

„მეგობრისა და მტრის განსხვავების საზრისი ისაა, რომ აღნიშნოს შეერთებისა და დაშლის, ასოციაციისა და დისოციაციის ინტენსივობის უმაღლესი ხარისხი“ (166, გვ. 40). ამ განსხვავებას შეუძლია იარსებოს თეორიულად და პრაქტიკულად იმისგან დამოუკიდებლად გამოიყენება თუ არა ერთდროულად ყველა ეს მორალური, ესთეტიკური, ეკონომიკური თუ სხვა განსხვავებანი. არაა აუცილებელი, რომ პოლიტიკური მტერი მორალურად ბოროტი იყოს, ან ესთეტიკურად მახინჯი და ეკონომიკური თვალსაზრისით კონკურენტი აღმოჩნდეს, შეიძლება მასთან საქმის წარმოება სარფიანიც კი იყოს. მთავარი აქ ის კი არაა მორალურად ბოროტია თუ კეთილი და ესთეტიკურად მშვენიერი თუ მახინჯი, ან ეკონომიკურად რენტაბელური ან არარენტაბელური, არამედ ის, რომ იგი არის – უცხო, სხვა, რომ ექსტრემალურ შემთხვევაში შესაძლებელია მასთან კონფლიქტი, რომლის გადაჭრაც უკვე წარმოუდგენელია წინასწარ დადგენილი საყოველთაო ნორმებისა და „მიუდგომელი“ მესამის განაჩენით.

იმის სწორი შემცნებისა და გაგების შესაძლებლობა თუ ვინ არის მტერი და ვინ მეგობარი, მით უფრო სრულფასოვანი მონაწილეობა განხილვასა და მსჯავრის გამოტანაში გვეძლევა მხოლოდ ექსისტენციალური მონაწილეობითა და თანაზიარობით. კ. შმიტის სწორი შენიშვნით ექსტრემალური კონფლიქტური შემთხვევა შეუძლიათ ერთმანეთს შორის მოაგვარონ მხოლოდ თავად მონაწილეებმა. სახელდობრ, თითოეულ მათგანს დამოუკიდებლად შეუძლია გადანყვიტოს ნიშნავს თუ არა მოცემულ კონკრეტულ შემთხვევაში უცხოს ყოფნა მისი საკუთარი გვარის არსებობის უარყოფას, და ამიტომ იგი (უცხოს ყოფიერება) უნდა უარგყოთ და დავამარცხოთ, რათა შევინარჩუნოთ საკუთარი ცხოვრების ყოფიერებითი გვარი.

ფსიქოლოგიურად ადვილი გასაგებია მტრის, როგორც ბოროტისა და მახინჯის განმარტება. ჯგუფებად ნებისმიერი დაყოფა, ყველაზე მეტად კი პოლიტიკური დაყოფა და განსხვავება მხარდასაჭერად იზიდავს ამ განსხვავებისათვის ყველა გამოსადეგ საშუალებას. მაგრამ რა ნიშნებიც არ უნდა მივანეროთ ამ დაპირისპირებას, იგი მაინც არაფერს არ ცვლის მის დამოუკიდებლობასა და თავისთავადობაში. მორალურად ბოროტი, ესთეტიკურად მახინჯი ამ ეკონომიკურად საზიანო ჯერ კიდევ არ ნიშნავს მათ მტრად ქცევას, ხოლო მორალურად კეთილი, ესთეტიკურად მშვენიერი და ეკონომიკურად სასარგებლო ჯერ კიდევ არ ნიშნავს მეგობრად ქცევას სპეციფიკური ანუ პოლიტიკური აზრით. ამგვარად, – დაასკვნის შმიტი „პოლიტიკურის ყოფიერებითი საგნობრიობა და დამოუკიდებლობა ვლინდება უკვე ისეთი სპეციფიკური დაპირისპირების როგორცაა „მეგობარი-მტერი“ სხვა განსხვავებისაგან გამოყოფისა და მისი როგორც რაღაც თავისთავადის და დამოუკიდებლის გაგების შესაძლებლობაში“ (166, გვ. 41).

შმიტი გვაფრთხილებს, რომ „მეგობარი“, „მტერი“ წარმოდგენები არ უნდა ავურიოთ ეკონომიკურ, მორალურ ან სხვა წარმოდგენებში. ყველაზე ნაკლებ იგი უნდა გავიგოთ ფსიქოლოგიურად ანუ კერძო – ინდივიდუალური აზრით, როგორც კერძო გრძნობებისა და ტენდენციების გამოთქმა. „მეგობარი“ - „მტერი“ დაპირისპირება, მისი აზრით, არც ნორმატიულია და არც „წმინდაგონითი“. ამიტომ „მეგობარი“ - „მტერი“ ცნებები უნდა ავიღოთ კონკრეტული და ექსისტენციალური და არა გადატანითი აზრით, როგორც მეტათორა ან სიმბოლო. იგი ამასთან დაკავშირებით აკრიტიკებს ლიბერალიზმს, რომელიც შეეცადა მისთვის ტიპიურ დილემაში „გონი-ეკონომიკა“ მტრის ცნება სამეურნეო მხრივ გაეიგივებინა

კონკურენტისათვის, ხოლო სულიერ-გონით მხრივ კი დისკუსიაში მონაწილე ოპონენტისათვის. რასაკვირველია, შენიშნავს იგი, ეკონომიკის სფეროში არ არის მტერი, იქ მხოლოდ კონკურენტებია. მთლიანად მორალიზებულ სამყაროში ჯერ კიდევ შეიძლება დარჩნენ მოდისკუსიე ოპონენტები. შეიძლება ასევე ვინმემ თქვას, რომ ხალხთა „მტრებად“ და „მეგობრებად“ დაყოფა საძრახისია და ბარბაროსულ ღრთთა ატავისტური ნარჩენს წარმოადგენს – ყოველივე ეს შმიტისთვის მნიშვნელობას მოკლებულია, ვინაიდან ამ განსხვავებაზე ბჭობისას საქმე ეხება არა ფუნქციებსა და ნორმატიულ მნიშვნელობებს, არამედ ამ განსხვავების ყოფიერებით სინამდვილეს და რეალურ შესაძლებლობას. ის, რომ „ხალხები ჯგუფდებიან „მეგობარი-მტერი“ დაპირისპირებულობების მიხედვით, რომ ეს დაპირისპირება დღესაც ნამდვილია და როგორც რეალური შესაძლებლობა ეძლევა ყოველ პოლიტიკურად არსებულ ხალხს – ამის გონივრული წესით უარყოფა შეუძლებელია“ (166, გვ. 41).

მტერი საერთო აზრით, არც კონკურენტია და არც მოწინააღმდეგე. მტერი არც კერძო მოწინააღმდეგეა, რომელიც ანტიპატიის გრძობის გამო გვძულს. მტერი არის მხოლოდ, სულ მცირე, ევენტუალურად (შესაძლებლად), ე.ი. რეალური შესაძლებლობის მიხედვით ადამიანთა მებრძოლი ერობლიობა, რომელიც უპირისპირდება ზუსტად ასეთივე ერთობლიობას. მტერი არის მხოლოდ საჯარო მტერი, ვინაიდან ყველაფერი, რაც მიმართებაშია ადამიანთა ასეთ ერთობლიობასთან, განსაკუთრებით კი მთელ ხალხთან, ამიტომ ხდება საჯარო. მტერი – ესაა ჰოსტის, და არა ინიმიცუს უფრო ფართო აზრით ----- და არა ----- (იქვე).

შმიტი შენიშნავს, რომ როგორც გერმანული, ისე სხვა ენებზე ვერ განსხვავებენ ერთმანეთისაგან კერძო (პრივატე) და პოლიტიკურ „მტერს“. სახარებისეული გამოთქმა „გიყვარდეს მტერი შენი“ ნიშნავს გიყვარდეს უშუალოდ შენი, როგორც პიროვნების მტერი, ე.ი. პრივატული – კერძო მტერი. ამ გამოთქმაში ლაპარაკიც კი არაა პოლიტიკური მტერის შესახებ. ქრისტიანობასა და ისლამს შორის ათასწლოვან ომში არც ერთ ქრისტიანს თავში აზრადაც არც კი მოსვლია ის, რომ არ არის საჭირო ევროპის დაცვა, რომ უმჯობესი იქნება სარკინოზებისა და თურქებისადმი სიყვარულის გამო, ჩავაბაროთ იგი ისლამს. პოლიტიკური აზრით, მტერი არ მოითხოვს პირად სიძულვილს, ამიტომ მხოლოდ კერძო ურთიერთობებში აქვს აზრი გამოთქმას „გიყვარდეს მტერი შენი“, ე.ი. შენი მოწინააღმდეგე. აქ ლაპარაკიც კი არაა იმაზე, რომ უნდა გიყვარდეს შენი ხალხის მტრები და რომ მხარი უნდა დაუჭირო მათ შენი ხალხის საწინააღმდეგოდ.

ამგვარად, „პოლიტიკური დაპირისპირებულობა – ესაა ყველაზე ინტენსიური, ყველაზე უკიდურესი დაპირისპირებულობა, და ყველა კონკრეტული დაპირისპირება მით უფროა პოლიტიკური დაპირისპირება, რაც უფრო უახლოვდება იგი „მეგობარი-მტერი“ ჯგუფებად დაყოფის უკიდურეს წერტილს“ (166, გვ. 41).

მსოფლიო, რომელშიც მთლიანად იქნებოდა აღმოფხვრილი და გამქრალი ბრძოლის შესაძლებლობა, დაისადგურებდა მშვიდობა, ასეთი მსოფლიო იქნებოდა „მეგობარი/მტერი“ განსხვავების გარეშე და, მამასადამე პოლიტიკის გარეშე. ასეთ მსოფლიოში შეიძლება ადგილი ჰქონდეს ფრიად საინტერესო დაპირისპირებულობებსა და კონტრასტებს, ყოველგვარ კონკურენციას და ინტრიგას, მაგრამ მასში რაიმე დაპირისპირებულობას საზრისი არ ექნებოდა, რომლის საფუძველზეც ადამიანებისაგან შეიძლება მოგვეთხოვა თავგანწირვა და მოგვეცა მათთვის სისხლის დაღვრისა და სხვა ადამიანების მოკვლის უფლება.

ნებისმიერი რელიგიური, მორალური, ეკონომიკური, ეთნიკური ან სხვა დაპირისპირება გარდაიქმნება პოლიტიკურ დაპირისპირებად, თუ იგი საკმაოდ ძლიერია იმისათვის, რათა ეფექტურად დაეცოს ადამიანები მეგობრულ და მტრულ ჯგუფებად. პოლიტიკურის არსება მდგომარეობს არა ბრძოლაში, არამედ ომის რეალური შესაძლებლობით განსაზღვრულ ქცევებში, მის მიერ განსაზღვრული საკუთარი სიტუაციის ნათელ შემეცნებასა და მეგობრისა და მტრის სწორ განსხვავებაში.

ნებისმიერი რელიგიური ერთობა, როგორც ასეთი, თუკი აწარმოებს ომს სხვა რელიგიური ერთობის წევრთა წინააღმდეგ, არის, ამავე დროს, პოლიტიკური ერთობაც. იგი პოლიტიკური სიდიდეა მაშინაც კი, როდესაც მხოლოდ ნეგატიურად ძალუძს გავლენა მოახდინოს ამ გადამწყვეტ პროცესზე იმით, რომ თავის წევრებს უკრძალავს ბრძოლას, ე.ი. უარყოფს მონაწილეობისათვის მტრის იარაღის მიკერებას. იგივე შეიძლება ითქვას ეკონომიკურ საფუძველზე გაერთიანებულ ადამიანთა შესახებაც, მაგალითად, პროფკავშირების შესახებ. ასევე სოციალური „კლასიც“ მარქსისტული აზრით წყვეტს წმინდა ეკონომიკურ კატეგორიად არსებობას და ხდება პოლიტიკური სიდიდე, როდესაც აღწევს „მეგობარი/მტერი“ განსხვავების კრიტიკულ წერტილს, ე.ი. სერიოზულად ეკიდება კლასობრივ „ბრძოლას“, განიხილავს კლასობრივ მონაწილეობას როგორც ნამდვილ მტერს და იბრძვის მის წინააღმდეგ როგორც სახელმწიფო სახელმწიფოს წინააღმდეგ ან სახელმწიფოს შიგნით სამოქალაქო ომში. მაშინ ნამდვილი ბრძოლა აუცილებლად გათამამდება უკვე არა ეკონომიკური კანონებით, არამედ მას ექნება თავისი პოლიტიკური აუცილებლობა და ორიენტაცია, კოალიციები, კომპრომისები და ა.შ.

ამგვარად, „პოლიტიკურს შეუძლია თავისი ძალა ამოიღოს ადამიანური ცხოვრების განსხვავებული სფეროებიდან, რელიგიური, ეკონომიკური, მორალური და სხვა დაპირისპირებულობიდან, პოლიტიკური ნიშნავს არა რაიმე საკუთარ საგნობრივ სფეროს, არამედ მხოლოდ ადამიანთა ასოციაციისა და დისოციაციის ინტენსიურობის ხარისხსა და დონეს, ადამიანებისა, რომელთა მოტივებიც შეიძლება იყოს რელიგიური, ეროვნული (ეთნიკური ან კულტურული აზრით), ეკონომიკური ან სხვადასხვა პერიოდში თავს ავლენენ განსხვავებულ შეერთებებს და დაშლებში“ (166, გვ. 46). მეგობარ და მტერ დაჯგუფებებად რეალური დაყოფა ყოფიერებისეულად იმდენად ძლიერია და იმდენად განმსაზღვრელი მნიშვნელობა აქვს, რომ შმიტის აზრით, არაპოლიტიკური დაპირისპირება თვით იმ მომენტში, როდესაც იგი იწვევს ასეთ დაჯგუფებას, უკანა პლანზე წევს თავის თავდაპირველ კრიტერიუმებსა და მოტივებს: „წმინდა“ რელიგიურს, „წმინდა“ ეკონომიკურს, „წმინდა“ კულტურულს და აღმოჩნდება საესებით ახალი, თავისებური და ამ ამოსავალი პუნქტის, ე.ი. „წმინდა“ რელიგიურის, „წმინდა“ ეკონომიკურის და ა.შ. თვალსაზრისით – ხშირად ფრიად არათანმიმდევრული და „ირაციონალური“ პირობებისა და დასკვნების, დღეიდან უკვე პოლიტიკური სიტუაციის მორჩილებაში. ყველა შემთხვევაში, დაჯგუფება, რომელიც ორიენტირებულია საქმის სერიოზულ, საომარ ვითარებაზე, მუდამ პოლიტიკური დაჯგუფებაა.

ამგვარად, კ. შმიტი, პოლიტიკურის ძირითად კრიტერიუმად „მეგობრისა“ და „მტრის“ განსაზღვრასა და დაპირისპირებას მიიჩნევს. პოლიტიკური მტრისადმი არ გამოიყენება მორალის ცნება, იგი სხვაა, უცხოა და ეს საკმარისია მისი არსებობის დასადგენად, „მტერი“ უპირველეს ყოვლისა არის ექსისტენციალურად – ყოფიერების აზრით სხვა და უცხო.

პოლიტიკა, როგორც „მტერსა“ და მეგობარს შორის განსხვავება მუდამ არის იმ კოლიზიის წყარო, რომლის გადაჭრა შეუძლებელია არსებული ნორმების კოდექსით, „ნეიტრალური“ ანუ „არაპარტიული“ მესამის წყლობით. „მტერი“ პოლიტიკური აზრით, არის საზოგადოებრივი მტერი, ვინაიდან ყველაფერი, რასაც მიმართება აქვს მთელ ხალხთან, ერთან, საზოგადოებრივი ხდება. მხოლოდ „მეგობარი_ მტერი“

დაყოფა არის ხალხისა და სუვერენულობის მატარებელთა პოლიტიკური ერთიანობის შეცნობის საფუძველი. მხოლოდ ამგვარი გაყოფის საფუძველზე ხდება შესაძლებელი, რომელიმე ხალხის ერთიანობისა და სუვერენულობის განმტკიცება. ხალხი,ერი, რომელიც თვლის, რომ მას მტრები არ ჰყავს, არც არის პოლიტიკური ერთიანობა და არც სუვერენულია. სანამ ხალხი არსებობს პოლიტიკურის სფეროში, მან უნდა – თუნდაც მხოლოდ უკიდურეს შემთხვევაში, მაგრამ ადგილი აქვს თუ არა უკიდურეს შემთხვევას თვითონვე წყვეტს – დამოუკიდებლად განსაზღვროს მტრისა და მეგობრის განსხვავება. ამაშია მისი პოლიტიკური ექსისტენციის არსება. თუ მას მეტად აღარ აქვს ამ განსხვავების უნარი ან ნება, მაშინ იგი წყვეტს პოლიტიკურად არსებობას. თუ ერი უფლებას აძლევს სხვას მიუთითოს მას თუ ვინაა მოყვარე, ვის წინააღმდეგ უნდა იბრძოლოს და ვისთან უნდა იმეგობროს, მაშინ რასაკვირველია, იგი მეტად აღარ არის პოლიტიკურად თავისუფალი ხალხი, დაქვემდებარებულია სხვა პოლიტიკურ სისტემას ანდა გაერთიანებულია მასთან.

ამგვარად, „მეგობარი-მტრის“ ცნება განუყოფელია ომის ცნებისაგან,ომი გამომდინარეობს მტრობისაგან, იგი არის სხვისი ყოფიერების კონკრეტული და რეალური უარყოფა. პოლიტიკა გულისხმობს ომს, შეიარაღებულ ბრძოლას შინაური თუ საგარეო „მტრის“ წინააღმდეგ, ე.ი. სხვა, უცხო ორიენტაციებისა თუ განწყობის ადამიანთა განსაზღვრული ერთობლიობის წინააღმდეგ. პოლიტიკა ასევე გულისხმობს მებრძოლ ადამიანთა შორის სიკვდილისათვის მზაობას, რომელსაც არ სჭირდება პროგრამების, ნორმებისა თუ იდეალების მეშვეობით ლეგიტიმირება_გამართლება, მას მხოლოდ და მხოლოდ ექსისტენციალურ_ყოფიერებითი საზრისი აქვს, რომელიც ეხება ნამდვილი მტრის წინააღმდეგ ნამდვილი ბრძოლის რეალურ სიტუაციას.

რამდენადაც კ. შმიტის აზრით პოლიტიკა გულისხმობს შიდასახელმწიფოებრივ და სახელმწიფოთაშორის ომის რეალურ შესაძლებლობას, ამდენად, მას უშუალო შეხება აქვს საქმის „უკიდურეს მდგომარეობასთან“. მხოლოდ ნამდვილ ბრძოლაში ვლინდება „მეგობარი“ და „მტრად“ პოლიტიკური დაჯგუფების უკიდურესი შედეგები, ამიტომ პოლიტიკურად ითვლება ის ჯგუფი, რომელიც ორიენტირდება უკიდურეს მდგომარეობაზე.

„მეგობარი-მტერი“ კატეგორია და მისი ქვემდებარე „რეალური საშიშროება“ – ომი არ არის იურიდიული, საზოგადოებრივ-მეცნიერული ცნება, იგი არ ემორჩილება ემპირიულ შემონშმებას, ერთი მხრივ და ნორმატიულ ფიქსაციას, მეორე მხრივ, რამეთუ მათი ბირთვის კონკრეტულ სიტუაციასთან აქვს მიმართება. „რეალური საშიშროება“ საზღვრითი ცნებაა, რომელიც მიმართულია განსაკუთრებულ სიტუაციაზე. „რეალური საშიშროება“ არ უშვებს გრძელ დებატებს, კომპრომისებს, გაჭიანურებებს, იგი დაუყოვნებლივ გადაწყვეტას მოითხივს, ე.ი. ფაქტობრივი ძალაუფლებისა და ძალის რეალიზაციას. სხვაგვარად საქმე ეხება მყარი წესრიგის დადგენაზე მიმართულ ავტორიტარული (სავალდებულო) გადაწყვეტილებების მიღებას. წესრიგის დამრღვევი არის მტერი. მტრის განსაზღვრება კი სუვერენული აქტია, რომელიც განხილვას არ ექვემდებარება.

ამგვარად, კ. შმიტი „პოლიტიკურის“ ცნებას საგარეო პოლიტიკის მიმართებაში აყალიბებს. შიდასახელმწიფოებრივი დაპირისპირება მხოლოდ ძალიან ვიწრო გაგებით შეიძლება დახასიათდეს როგორც პოლიტიკური. საშინაო პოლიტიკა ამ სიტყვის მკაცრი მნიშვნელობით მოიაზრება მხოლოდ როგორც სამოქალაქო ომი. კ. შმიტის ნააზრევი მრავალ საყურადღებო ჭეშმარიტებას მოიცავს, მაგრამ ის მაინც მიმართულია პოლიტიკურის ერთ ასპექტზე, რომელიც სახელმწიფოთა შორის დაპირისპირებაში იჩენს თავს. მაშინ, როდესაც პოლიტიკას, როგორც ადამიანთა ერთობლივი საქმიანობის უმთავრეს

სფეროს, რომელიც მოწოდებულია ქვეყნის შიგნით ერთიანობის, სტაბილურობის, წესრიგისა და კეთილდღეობის დასამკვიდრებლად, ყურადღება თითქმის არ ექცევა. პოლიტიკურს ეს მხარეც აქვს და იგი არანაკლებ არსებითია, ვიდრე „მეგობარი-მტერი“ დაჯგუფების განსაზღვრება. ამ მხრივ საინტერესოა სტრუქტურული ფუნქციონალიზმის კლასიკოსის ტ. პარსონსის შეხედულებები, რომელსაც პოლიტიკა სწორედ მთელი საზოგადოებისათვის საერთო მიზნებზე წარმართულ საქმიანობად მიაჩნია. პარსონსის თვალსაზრისს უფრო დანვრილებით მაშინ შევხებით, როდესაც პოლიტიკურ სისტემას და ძალაუფლებას დავახასიათებთ. აქ კი ავლნიშნავთ იმას, რომ პარსონსი რაიმე მოვლენას განიხილავს, როგორც პოლიტიკურს იმ ზომით, რა ზომითაც იგი დაკავშირებულია „რომელიმე კოლექტივის მიერ მისი მიზნების მიღწევისათვის რესურსთა ორგანიზებასა და მობილიზაციასთან“ (117, გვ. 30). პოლიტიკა ესაა საერთო მიზანთა მიღწევა ეფექტური კოლექტიური საქმიანობის გზით. პოლიტიკა არის საზოგადოების ერთ-ერთი შედარებით დამოუკიდებელი ქვესისტემა, რთული სოციალური ორგანიზმი, რომელიც საზოგადოების სხვა ქვესისტემებისაგან – ეკონომიკა, კულტურა, სოციალური სისტემა – გამიჯნულია, მაგრამ ამავე დროს განუწყვეტელ ურთიერთქმედებაში იმყოფება მათთან, როგორც მის გარემოსთან.

ამგვარად, პარსონსი ხაზს უსვამს იმას, რომ პოლიტიკური საქმიანობა კოლექტიური ბუნებისაა და ცნობიერი და მიზანმიმართული ხასიათი აქვს. იგი მოიცავს: პოლიტიკის მიზანთა განსაზღვრას, გადანყვეტილებათა მიღებას, ამ მიზანთა რეალიზაციისათვის მასების ორგანიზებასა და რესურსთა მობილიზაციას, პოლიტიკური საქმიანობის რეგულირებას, მის მიმდინარეობაზე კონტროლს და ახალ მიზანთა განსაზღვრას. პოლიტიკისათვის უმთავრეს დამახასიათებელ მომენტად გვევლინება მთელი საზოგადოებისათვის სავალდებულო გადანყვეტილებების შემუშავება და პოლიტიკური სისტემების მეშვეობით მათი ცხოვრებაში გატარება. ამგვარად იგი ვერ შეძლებს მთელი რიგი საზოგადოებრივი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას, მათ შორის უმთავრესის – საზოგადოების ერთიანობის მიღწევას. პოლიტიკის რაობის ამგვარი გაგებისაგან გამომდინარეობს, რომ იგი არ არის მხოლოდ სახელმწიფოს პრეროგატივა, პოლიტიკური ასპექტები არსებობენ კომპანიების, უნივერსიტეტების, ეკლესიების საქმიანობაშიც, რამდენადაც მსჯელობა ეხება ამ კოლექტივთა მიერ საკუთარი მიზნების მისაღწევად რესურსთა ორგანიზაციასა და მობილიზებას.

პოლიტიკა, როგორც რისკი (ა. პანარინი). ა. პანარინი სამართლიანად აკრიტიკებს პოლიტიკის მარქსისტულ გაგებას, რომლის მიხედვითაც პოლიტიკა ზედნაშენური ელემენტია, რომელსაც არა არქვს საკუთარი ყოფიერება. თუმცა, როგორც ცნობილია, ამას ბოლშევიკებისათვის არ შეუშლია ხელი პრაქტიკაში ელიარებინათ პოლიტიკის პრიმატი და თავდაყირა დაეყენებინათ ბაზისისა და ზედნაშენის ურთიერთობა. სწორედ ამ მომენტში ავლენს პოლიტიკა თავის ნამდვილ ყოფიერებას. „არსად ისეთი ხარისხით არ ბობოქრობს ვნებები, არ ეჭახება ხასიათები, არ ვლინდება მზაობა რისკზე წასასვლელად, როგორც პოლიტიკაში“ (115, გვ. 19). მაგრამ თუ პოლიტიკას არ აქვს საკუთარი ყოფიერება ანუ როგორც მარქსი იტყოდა, „არ აქვს ისტორია, არ აქვს განვითარება“, თუ პოლიტიკური პაექრობისა და დაპირისპირების შედეგი წინასწარ განსაზღვრულია ეკონომიკურ ურთიერთობათა ლოგიკით, მაშინ მთელი პოლიტიკური ვნებები გაუგებრობაზე ყოფილა დაფუძნებული, ანუ იმათ ილუზიებზე, ვისაც, პანარინის მოსწრებული შენიშვნით, არ გაუვლიათ ბაზის-ზედაშენური დეტერმინიზმის სკოლა. რასაკვირველია, ასეთ შემთხვევაში პოლიტიკა საზოგადოების ერთ-ერთი დამოუკიდებელი ქვესისტემად ვერ ჩამოყალიბდება, მას არ ექნება ყოფიერება, პოლიტიკური ისტორიის პანთეონი დასახლებული იქნება მხოლოდ მარიონეტებით, რომლებიც მოძრაობაში მოჰყავთ ფარულ ეკონომიკურ მექანიზმებს. „პოლიტიკა - არის არა ზედნაშენი, არამედ ადამიანური პრაქტიკის სახე, რომლის მეშვეობითაც

ადამიანები ზემოქმედებენ სოციალურ გარემოზე, ხელახლა ჭრიან თავიანთ ბედს, იცვლიან თავის სტატუსს საზოგადოებაში“ (იქვე).

„ნორმალურ“ პოლიტიკას იქ აქვს ადგილი, სადაც ჯგუფურ ინტერესთა ბუნებრივი (პრინციპულად გადაულახავი) მრავალსახეობა რეალიზდება პარტიულ-პოლიტიკური წარმომადგენლობითობის, პაექრობის და შეჯიბრის სისტემაში. პოლიტიკა არ არის იქ, სადაც მოქმედებს „გარდაუვალი კანონზომიერება“ და სწორხაზობრივი დამოკიდებულება, სადაც ჯგუფური მეტოქეობის შედეგი წინასწარ არის გადანიშნული და განსაზღვრული, ხოლო ისტორიულ შემოქმედებაზე მონოპოლიით სარგებლობს ჰეგემონი კლასი, რომელმაც განუყოფლად მიითვისა ისტორიული მომავალი.

„სტოქსტიკურ სამყაროში, სადაც განუსაზღვრელობა და არასწორხაზოვნება დაუყვანადი (არარეალური) აღმოჩნდა, პოლიტიკა გვევლინება როგორც რისკის მქონე (გარანტიების არმქონე) საქმიანობა“ (115, გვ.21). მაშასადამე, „პოლიტიკა არის ძალაუფლებრივ ურთიერთობათა სფეროში (არაგარანტირებული) კოლექტიური საქმიანობა, რომლის მონაწილენი ცდილობდნენ თავის სტატუსის შეცვლას საზოგადოებასა და ჩამოყალიბებული ისტორიული შესაძლებლობის კონტექსტში გავლენის სფეროთა გადანაწილებას“ (115, გვ. 7).

ამგვარად, პოლიტიკა ესაა ინდივიდთა და სოციალურ ჯგუფთა არაგარანტირებული საქმიანობა, რომლითაც ისინი გამოთქვანენ თავიანთ კოლექტიურ ინტერესებსა და მიზნებს, იმუშავებენ მთელი საზოგადოებისათვის სავალდებულო გადანიშნულებებს, რომლებსაც ძალაუფლებრივი მექანიზმების მეშვეობით ახორციელებენ და ატარებენ რეალურ ცხოვრებაში.

ზემოთ მოყვანილი განმარტებები ვერ ამონურავს პოლიტიკურის მდიდარ და მრავალხარისხოვან შინაარსს, თუმცა წარმოდგენას აყალიბებს არსებითზე. განსაზღვრებათა და განმარტებათა სიმრავლე არ უნდა გაგვიკვირდეს, პოლიტიკა ხომ ერთ-ერთი ურთულესი სოციალური მოვლენაა, რომელსაც მრავალი თვისება და ფუნქცია აქვს. ფუნქციებს ორ: „შემავალ“ და „გამომავალ“ ჯგუფებად ყოფენ. „შემავალი“ ფუნქციები გვიჩვენებს თუ როგორ ზემოქმედებს საზოგადოება პოლიტიკაზე, ხოლო „გამომავალი“ ფუნქციები კი იმას, თუ რა გავლენას ახდენს პოლიტიკური სისტემა საზოგადოებაზე. ამ ფუნქციების დახასიათებას დაწვრილებით მომდევნო თავებში შევეცდებით, ახლა კი ჩამოვთვლით მის არსებით მომენტებს:

1. საზოგადოების, როგორც რთულად დეფერენცირებული სოციალური სისტემის მთლიანობისა და ერთიანობის განმტკიცება;
2. საზოგადოებრივი წესრიგისა და ორგანიზებულობის უზრუნველყოფა;
3. მთელი საზოგადოებისა და მის შემადგენელ კოლექტიურ სუბიექტთა მიზნების შემუშავება, ამ მიზანთა განსახორციელებლად ადამიანთა ორგანიზება და რესურსთა მობილიზება;
4. დეფიციტურ მატერიალურ და სულიერ-გონით ფასეულობათა და დოვლათის ავტორიტარული, ყველასათვის სავალდებულო განაწილება
5. ჯგუფურ კონფლიქტთა თავიდან აცილება და რეგულირება;
6. რთულ სოციალურ სუბიექტთა კონსტიტუირება (კომუნიკაციური ფუნქცია).

მე-6 ფუნქციის ამომწურავი აღწერა მოცემული აქვს ინგლისელ პოლიტოლოგს რ. ბერკსს: „პოლიტიკა გულისხმობს: ერთობის არსებობის საზრისის გამოვლენას, პოლიტიკის ყველა სუბიექტის, ე.ი. მოცემული ერთობის მონაწილეთა საერთო ინტერესების განსაზღვრას, ყველა სუბიექტისთვის მისაღები ქცევის

წესების შემუშავებას; სუბიექტებს შორის ფუნქციებისა და როლების განაწილებას ან იმ წესების შემუშავებას, რომელთა მიხედვითაც დამოუკიდებლად გაანაწილებენ როლებსა და პოლიტიკურ ფუნქციებს. დაბოლოს ყველა სუბიექტისათვის გასაგები ენების (ვერბალურისა და სიმბოლურის) შექმნას, რომლებსაც უნარი ექნებათ უზრუნველყონ მოცემული ერთობის ყველა მონაწილეთა შორის ეფექტური ურთიერთქმედება და ურთიერთგაგება” (128, გვ. 18).

ამგვარად, პოლიტიკის საზოგადოებაზე გავლენის სფეროები თითქმის შეუზღუდავია, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ მას არა აქვს საზღვრები. მართალია „თითქმის ნებისმიერი საზოგადოებრივი პრობლემა შეიძლება იქცეს პოლიტიკურად იმ შემთხვევაში, თუ პოლიტიკურ ლიდერთა აზრით, იგი ეხება მთელი საზოგადოების ინტერესებს და მოითხოვს ყველა მოქალაქისათვის სავალდებულო გადანაცვებებს. პოლიტიკა – ესაა საზოგადოების ცნობიერი თვითრეგულირების ინსტრუმენტი” (128, გვ. 20). მაგრამ თუ პოლიტიკის ყველგან შეღწევადობას არა აქვს საზღვრები, მაშინ ასეთი რამ ტოტალიტარიზმია და ამდენად გაუმართლებელი. მართალია, პოლიტიკა მთელი საზოგადოებრივი ცხოვრების მარეგულირებელია, მაგრამ მას აქვს საზღვრები, რომლის იქითაც ვერ ჩაერევა. ასეთი სფეროები უწინარეს ყოვლისა არის სამოქალაქო საზოგადოება თავისი საბაზრო ეკონომიკით, კულტურული, ოჯახური, რელიგიური ცხოვრებით, ადამიანის უფლებებით და სხვა.

მოკლე ვარიანტი

პოლიტიკურის ცნება

1. ტერმინ "პოლიტიკის" სამი მნიშვნელობა: Policy, Politics, Polity.
2. პოლიტიკა, როგორც ადამიანთა მართვის ცოდნა და ხელოვნება. (პლატონი).
3. პოლიტიკა როგორც საერთო (საზოგადოებრივი) სიკეთის მისაღწევად და მოსაპოვებლად წარმმართველი საქმიანობა (არისტოტელე).
4. პოლიტიკა, როგორც ძალაუფლებისათვის ბრძოლა. (ნ. მაკიაველი, მ. ვებერი).
5. პოლიტიკა, როგორც სამართლიანი მშვიდობის უზრუნველყოფი საქმიანობა (ჟან ბეშლერი).
6. პოლიტიკა როგორც კოლექტიური მიზნების შემუშავება და ამ მიზანთა განსაორციელებლად ადამიანურ და მატერიალურ რესურსთა ორგანიზება და მობილიზება (ტ.პარსონსი)
7. პოლიტიკა, როგორც "მეგობარი-მტერი" ურთიერთობა (კ. შმიტი)
8. პოლიტიკა, როგორც "რისკი".
9. პოლიტიკის ფუნქციების ზოგადი დახასიათება.

1. პოლიტიკის სამი მნიშვნელობა

Policy – ესაა მოქმედების კონცეფცია, პროგრამა, მეთოდი ან თავად მოქმედება, რომელსაც ახორციელებს ინდივიდი ან ადამიანთა ჯგუფი საზოგადოების წინაშე მდგარი რომელიღაც ერთი პრობლემის ან პრობლემათა ერთობლიობის მიმართ.

Politics – ესაა საზოგადოებრივი ცხოვრების ის სფერო სადაც ერთმანეთს ებრძვიან ან კონკურენციას უწევენ სხვადასხვა პოლიტიკური (უკვე პოლიცე მნიშვნელობით) მიმართულებები. პოლიტიკა როგორც სფერო – ერთობლიობაა, რომლის შიგნითაც იბრძვიან ის პიროვნებები თუ სოციალური ჯგუფები, რომელთაც აქვთ საკუთარი პოლიცე - ე.ი, საკუთარი მიზნები, ინტერესები, ზოგჯერ საკუთარი მსოფლმხედველობა და იდეოლოგიაც კი.

Polity – ესაა რეჟიმი, ე.ი. ხელმძღვანელობის ორგანიზაციის წესი. პოლიტიკა, არსებითად ადამიანთა გაერთიანების წყობა ანუ მისი ორგანიზაციის წესია.

2. პლატონი

„თუ ერთი სიტყვით აღვნიშნავთ იმ ხელოვნების უნარს, რომელიც მართავს ყველა დანარჩენს, ზრუნავს კანონებზე და სახელმწიფოს ყველა სხვა საქმეზე, იმით რომ ყველაფერს კარგად დააკავშირებს ერთმანეთთან, მას მართებულად ვუწოდებთ პოლიტიკურს“.

„სამეფო ხელოვნება პირდაპირი ჯაჭვებით აერთიანებს მამაცთა და კეთილგონიერთა ზნეობას, აერთიანებს მათ ცხოვრებას ერთი აზროვნებით და მეგობრობით. ამით ქმნის

საუკეთესო ქსოვილს, რომელიც გარს ეხვევა სახელმწიფოს ყველა დანარჩენ ადამიანს, თავისუფლებსაც და მონებსაც, დაკავშირებული ჰყავს ისინი და ისე მართავს სახელმწიფოს, რომ არასოდეს უშვებს მხედველობიდან რაიმე ისეთს, რასაც მისი გაბედნიერება შეუძლია”.

3. არისტოტელე

„პოლიტიკა არის საქმიანობის უმაღლესი ფორმა, რამდენადაც მისი მეშვეობით მიიღწევა საერთო სიკეთე. სამართლიანობა კი დაკავშირებულია სახელმწიფოსთან: რადგან ყოველი მეცნიერებისა და ხელოვნების მიზანი არის სიკეთე, მაშინ მათ შორის ყველაზე მნიშველოვანი სფეროს მიზანი იგივე იქნება. ასეთი სფერო კი არის პოლიტიკა. პოლიტიკაში სიკეთე სამართლიანობაა, ხოლო სამართლიანობა სასარგებლოა მთელი საზოგადოებისათვის”.

4. ნ. მაკიაველი

„პოლიტიკა ეს არის საშუალებათა ერთობლიობა, რომელიც აუცილებელია იმისათვის რათა მოხვიდე ხელისუფლებაში, განიმტკიცო ძალაუფლება და სასარგებლოდ გამოიყენო იგი”.

მ. ვებერი

- „პოლიტიკა სხვა არაფერია თუ არა მისწრაფება ძალაუფლებაში მონაწილეობისაკენ, ან მის განაწილებაზე ზეგავლენის მოპოვებისაკენ; სულერთია იქნება ეს ძალაუფლების განაწილება თუ სხვადასხვა სახელმწიფოებს, თუ ერთი, რომელიმე სახელმწიფოს შიგნით - ადამიანთა სხვადასხვა ჯგუფებს შორის”.

- „ის ვინც პოლიტიკაშია, ძალაუფლებისაკენ მიისწრაფვის, სულერთია როგორ ესახება მას ეს ძალაუფლება - სხვა, იდეალურ ან მატერიალურ მიზანთა მიღწევის საშუალებად თუ ძალაუფლებად `მხოლოდ ძალაუფლების გულისათვის`, რათა დატკბეს პრესტიჟულობის იმ შეგრძნებით, რასაც ადამიანს იგი ანიჭებს”.

- “პოლიტიკის მთავარი საშუალება ძალადობაა”.

- „დღეს ”სწორედ სახელმწიფოა ადამიანთა ისეთი ერთობა, რომელიც ერთი მისთვის ნიშანდობლივი არის შიგნით თავის ხელში იღებს (და წარმატებითაც) მონოპოლიას ლეგიტიმურ ფიზიკურ ძალადობაზე”. პოლიტიკოსს სამი თვისება უნდა ახასიათებდეს: ვნება, გონების თვალი და პასუხისმგებლობის გრძნობა”.

5. ჟან ბემლერი

„პოლიტიკა - ესაა ისეთი წესრიგი, რომლის დანიშნულებაც სახელმწიფოს (პოლიტიის) შიგნით სამართლიანი მშვიდობის უზრუნველყოფა და აუცილებლობის შემთხვევაში სხვა სახელმწიფოებთან ომის წარმოება”.

„პოლიტიკის მიზანია მშვიდობა სამართლიანობის გზით, რამეთუ ”მშვიდობა ესაა პოლიტიკის საბოლოო მიზანი და პოლიტიკაში არ შეიძლება იყოს მიზანი, რომლისთვისაც მშვიდობა მხოლოდ საშუალება იქნებოდა. სამართლიანობა კი, პირიქით, ექვემდებარება მშვიდობას, ვინაიდან წარმოადგენს მისი მიღწევის საშუალებას ან შუალედურ მიზანს მისკენ მიმავალ გზაზე”.

დ. ჰელდი

„პოლიტიკა გამოხატავს სოციალურ აგენტთა და ინსტიტუტთა „გარდამქმნელ შესაძლებლობებს”. „პოლიტიკა არის სოციალურ ჯგუფთა, ინსტიტუტთა და საზოგადოებათა საყოველთაო ურთიერთკავშირის (შინაგანისა და გარეგანის) ფენომენი, რომელიც მჭიდროდაა ასოცირებული ადამიანური საქმიანობის ყველა სოციალურ და კერძო სფეროებთან. იგი გამოხატულებას პოულობს რესურსთა გამოყენების, წარმოების და განაწილების შესახებ არსებულ საკითხთა ირგვლივ ბრძოლაში, თანამშრომლობასა და მოლაპარაკებებში”.

6. ტ. პარსონსი

- ნებისმიერი მოვლენა შეიძლება განვიხილოთ როგორც ”პოლიტიკური” იმ ზომით, რა ზომითაც იგი დაკავშირებულია, რომელიმე კოლექტივის მიერ მისი მიზნების მიღწევისათვის რესურსთა ორგანიზებასა და მობილიზებასთან”. პოლიტიკა უპირველეს ყოვლისა კოლექტიური ბუნებისაა და მიზანმიმართული ხასიათი აქვს. იგი მოიცავს პოლიტიკის მიზანთა მიღწევისათვის, რეალიზაციისათვის მასების ორგანიზებასა და რესურსთა მობილიზაციას, პოლიტიკური საქმიანობის რეგულირების, მის მიმდინარეობაზე კონტროლს და ახალ მიზანთა განსაზღვრას.

- პოლიტიკის უმთავრესი ნიშანია მთელი საზოგადოებისათვის სავალდებულო გადაწყვეტილებების შემუშავება და პოლიტიკური სისტემის მეშვეობით მათი ცხოვრებაში გატარება.

7. კ. შმიტი

„სახელმწიფოს ცნება გულისხმობს პოლიტიკურის ცნებას. სახელმწიფო კი არის ტერიტორიულ საზღვრებში ორგანიზებული ხალხის პოლიტიკური სტატუსი”.

პოლიტიკურის ცნების დადგენა. შესაძლებელია მხოლოდ სპეციფიკური განსხვავების აღმოჩენით. ამიტომ საჭიროა დაიძებნოს ის საბოლოო განსხვავება თუ კრიტერიუმი, რომელზეც შესაძლებელია ნებისმიერი პოლიტიკური ქმედების დაყვანა.

„სპეციფიკური პოლიტიკური, რომელზეც შეიძლება დავიყვანოთ პოლიტიკური მოქმედება და მოტივები, – არის მეგობრისა და მტრის განსხვავება“.

„მეგობრისა და მტრის განსხვავების საზრისი ისაა, რომ აღნიშნოს შეერთებისა და დაშლის, ასოციაციისა და დისოციაციის ინტენსივობის უმაღლესი ხარისხი“.

„მტერი საერთო აზრით, არც კონკურენტია და არც მოწინააღმდეგე, მტერი არც კერძო მოწინააღმდეგეა, რომელიც ანტიპათიის გრძნობის გამო გვძულს. მტერი არის ადამიანთა მებრძოლი ერთობლიობა, რომელიც უპირისპირდება ზუსტად ასეთივე ერთობლიობას. მტერი არის მხოლოდ საჯარო მტერი, ვინაიდან ყველაფერი რაც მიმართებაშია ადამიანთა ასეთ ერთობლიობასთან, განსაკუთრებით მთელ ხალხთან არის ეგზისტენციალურად ყოფიერების თვალსაზრისით დაპირისპირებული“.

„პოლიტიკური დაპირისპირებულობა - ესაა ყველაზე ინტენსიური, ყველაზე უკიდურესი დაპირისპირებულობა და ყველა კონკრეტული დაპირისპირება მით უფროა პოლიტიკური დაპირისპირება, რაც უფრო უახლოვდება იგი "მეგობარი-მტერი" ჯგუფებად დაყოფის უკიდურეს წერტილს“.

„პოლიტიკურის არსება მდგომარეობს არა ბრძოლაში, არამედ ომის რეალური შესაძლებლობებით განსაზღვრულ ქცევებში; მის მიერ საკუთარი სიტუაციის ნათელ შემეცნებასა და მეგობრისა და მტრის სწორ განსხვავებაში“.

„დაჯგუფება, რომელიც ორიენტირებულია საქმის სერიოზულ, საომარ ვითარებაზე, მუდამ პოლიტიკური დაჯგუფებაა“.

„მტრის მიმართ არ გამოიყენება მორალის ცნება“.

„მტერი“ უპირველესად არის ექსისტენციალურად - ყოფიერების აზრით სხვა და უცხო.

„ამგვარად, "მეგობარი-მტრის" ცნება განუყოფელია ომის ცნებისგან, ომი გამომდინარეობს მტრობისგან, იგი არის სხვისი ყოფიერების კონკრეტული და რეალური უარყოფა“.

„პოლიტიკა გულისხმობს ომს, შეიარაღებულ ბრძოლას შინაური თუ საგარეო "მტრის" წინააღმდეგ, ე.ი. სხვა ორიენტირებისა თუ განწყობის მქონე ადამიანთა განსაზღვრული ერთობლიობის წინააღმდეგ“.

8. პოლიტიკა როგორც რისკი.

„სტოქასტიკურ სამყაროში, სადაც განუსაზღვრელობა და არასწორხაზოვნება დაუყვანადი (არარედეფირებადი) აღმოჩნდა, პოლიტიკა გვევლინება, როგორც რისკის მქონე (გარანტიების არმქონე) საქმიანობა“. შესაბამისად, " პოლიტიკა არის ძალაუფლებრივ ურთიერთობათა სფეროში არაგარანტირებული კოლექტიური საქმიანობა, რომლის მონაწილენი ცდილობენ

თავისი სტატუსის შეცვლას საზოგადოებაში და ჩამოყალიბებული ისტორიული შესაძლებლობის კონტექსტში გავლენის სფეროთა გადანაწილებას”.

9. პოლიტიკის “შემავალი” და “გამომავალი” ფუნქციები:

1. საზოგადოების, როგორც რთულად დიფერენცირებული სოციალური სისტემის მთლიანობისა და ერთიანობის განმტკიცება.

2. საზოგადოებრივი წესრიგისა და ორგანიზებულობის უზრუნველყოფა.

3. მთელი საზოგადოებისა და მის შემადგენელ კოლექტიურ სუბიექტთა მიზნების შემუშავება, ამ მიზანთა განსახორციელებლად ადამიანთა ორგანიზება და რესურსთა მობილიზება;

4. დეფიციტურ მატერიალურ, სულიერ-გონით ფასეულობათა და დოვლათის ავტორიტარული, ყველასათვის სავალდებულო განაწილება.

5. ჯგუფურ კონფლიქტთა თავიდან აცილება და რეგულირება.

6. რთულ სოციალურ სუბიექტთა კონსტიტუირება.

ამგვარად, პოლიტიკა გულისხმობს: ადამიანური ერთობის საზრისის გამოვლენას, პოლიტიკის ყველა სუბიექტის, ე.ი. მოცემული ერთობის მონაწილეთა საერთო ინტერესების განსაზღვრას, ყველა სუბიექტისათვის მისაღები ქცევის წესების შემუშავებას; სუბიექტებს შორის ფუნქციებისა და როლების განაწილება ან იმ წესების შემუშავება, რომელთა მიხედვითაც დამოუკიდებლად გაანაწილებენ როლებსა და პოლიტიკურ ფუნქციებს. ყველა სუბიექტისათვის გასაგები ენების (ვერბალური და სიმბოლურის) შექმნა, რომლებსაც უნარი ექნებათ უზრუნველყონ მოცემული ერთობის ყველა მონაწილეთა შორის ეფექტური ურთიერთქმედება და ურთიერთგაგება.

პოლიტიკა – ესაა საზოგადოების ცნობიერი და შეგნებული თვითრეგულირების ინსტრუმენტი.

ქვიზის საკითხები:

- პოლიტიკის სამი მნიშვნელობა: Policy, Politics, Polity.
- პოლიტიკა, როგორც ძალაუფლებისათვის ბრძოლა (მაკიაველი, ვებერი)
- პოლიტიკა, როგორც „მეგობარი-მტერი“ ურთიერთობა (ვ. შმიდტი)
- პოლიტიკის ფუნქციების ზოგადი დახასიათება